

TRØNDERSK NATUR

1988:15 nr 3

TRØNDERSK NATUR

Naturtidsskrift for Trøndelagsfylkene

Ansvarlig for utgivelsen:

Norsk ornitologisk forening

Avd. Nord-Trøndelag,
Postboks 68, 7501 Stjørdal.
Postgiro 3 89 38 80

Norsk ornitologisk forening

Avd. Sør-Trøndelag,
Postboks 139, 7001 Trondheim.
Postgiro 3 10 39 91

Redaksjon: Øystein R. Størkersen, Trond Haugskott,
Stein O. Johansen (kasserer), Nils Røv.

Tidsskriftet utkommer med 4 nummer pr. år. Medlemmer i NOF/NT og NOF/ST får tidsskriftet gratis. Abonnement koster for øvrige kr. 35.- pr. år. Betales til postgiro 3 60 19 52. Adresse: Trøndersk Natur, Postboks 1719 Rosenborg, 7002 Trondheim.

Annonsepriser: 1/1 side kr. 400.- 1/2 s. kr.200.- og 1/4 s. kr. 100.-

Redaksjonens adresse: Trøndersk Natur, Postboks 1719 Rosenborg, 7002 Trondheim. Denne adressen benyttes ved innsending av manus.

Adresseendringer: Skjer for abonnenter direkte til TN, for medlemmer i fylkesforeningene via h.h.v. NOF/NT og NOF/ST.

NOF/NT og NOF/ST er fylkesforeninger av Norsk Ornitologisk Forening, som er en landsomfattende organisasjon for alle fugleinteresserte, og som arbeider for å øke og spre kjennskap til fuglelivet og verne om fuglene og deres livsmiljø. NOF utgir et eget tidsskrift: Vår Fuglefauna, som utkommer med 4 nummer årlig. Abonnement skjer ved henvendelse til NOF, Postboks 2207, 7001 Trondheim. Tlf. 07/52 51 42 (mandag til fredag).

Kjære leser!

Våre naturreservat i søkelyset igjen. Hvem trodde at reservater bare er til gagn og glede? Ihvertfall ikke de av oss som bryr seg om dem. Som dere vet førte ikke den gode sommeren bare gleder med seg. Det er nesten slik at en håper på dårlig vær i ferien, slik at presset på enkelte fuglelokaliteter minskes. Hvor mange fugleunger som ble "stekt" ihjel av sola p.g.a. uvetting forstyrrelse er det vel bare å gjette seg til.

Personlig mener jeg at reservatene skal være tilgjengelig for almenheten, muligens med visse unntak (ferdsel-forbud, etc.). Men for at reservater skal være noe annet enn et hvilket som helst stykke natur for folk flest må det informasjon til. De velkjente naturreservat-skiltene er små og om de i det hele tatt legges merke til, så forteller de jo ingen ting! Ville det ikke vært bedre å bytte ut disse skiltene med skilt hvor

de viktigste vernebestemmelsene blir angitt? Eksempel kan være:

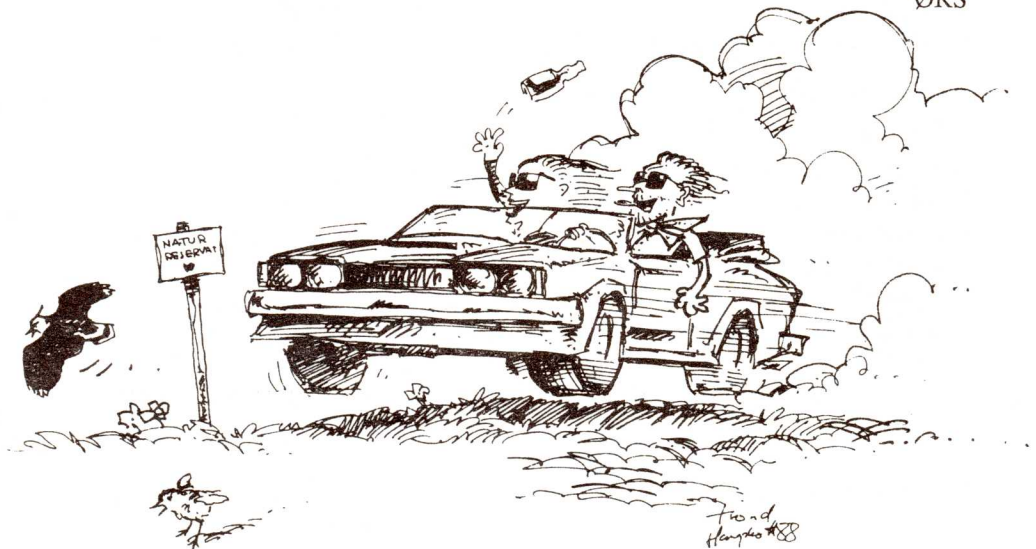
Naturreservat! Det er ikke tillatt å:

- drive jakt
- motorisert ferdsel
- slippe hunder
- plukke blomster

Dette er enkle og korte beskjeder som folk flest forstår. I problemområder som f.eks. Gaulosen må det kanskje sterkere lut til. Hva med å plassere fysiske sperringer som store steiner langs reservatets grense? Det skulle ihvertfall hindre motorisert ferdsel.

Ett annet problemområde er Grandfjæra naturreservat. Til tross for at dette er et internasjonalt vernet område så hindrer tydeligvis ikke dette at en privat småbåthavn anlegges midt i området! Dette er intet mindre enn skandaløst. Naturreservatene er og blir altfor verdifulle til at de får seile sin egen sjø!

ØRS

Ny landsplan for nasjonalparker - midtnorske områder

Per Gustav Thingstad

I 1986 la Statens Naturvernråd fram sitt forslag til nye nasjonalparker og større verneområder i Norge (Norges Offentlige Utredninger 1986:13). Det er all grunn til å tro at dette blir den siste store verneplanen av norsk natur.

Det skulle derfor være av interesse å se litt nærmere på de objektene som er foreslått vernet i Midt-Norge; disse vil i en serie framover bli presentert i "Trøndersk Natur".

Verneforslaget fra Statens Naturvernråd er sendt ut til høring til en rekke berørte organisasjoner og institusjoner, der det sikkert vil framkomme synspunkter som vil medføre justeringer av de foreliggende planene. Blant annet har Universitetet i Trondheim i sin uttalelse kommet med forslag til utvidelser av flere av de foreslåtte områdene, dette gjelder spesielt Helgelandsøyene der det foreslås en utvidelse som også berører de ytre værene på kysten av Nord-Trøndelag.

Forslaget fra Statens Naturvernråd gjelder følgende områder i Midt-Norge (der ikke annet er nevnt foreslås området vernet som nasjonalpark):

1. **Visten - Lomsdalen**
(Nordland)
2. **Helgelandsøyene**,
verneform:
Landskapsvernområde
3. **Hestkjølen**
4. **Fjellområdet mellom Verdal og Lierne**,
verneform: Nasjonalpark
med landskapsvernområde
5. **Rotldalen**
6. **Sylan**
7. **Hyllingsdalen**,
verneform:
Landskapsvernområde
8. **Gauldalsvidda**,
verneform: Nasjonalpark
med landskapsvern område
9. **Sunnalsfjella**
(vesentlig Møre og
Romsdal)

Presentasjonen av de ulike områdene vil konsentrere seg om fuglelivet, men en del andre naturfaglige kvaliteter innen de aktuelle områdene vil også

bli berørt. I dette nummeret av starter vi med en presentasjon av Hestkjølområdet i Lierne.

Hestkjølen

Per Gustav Thingstad

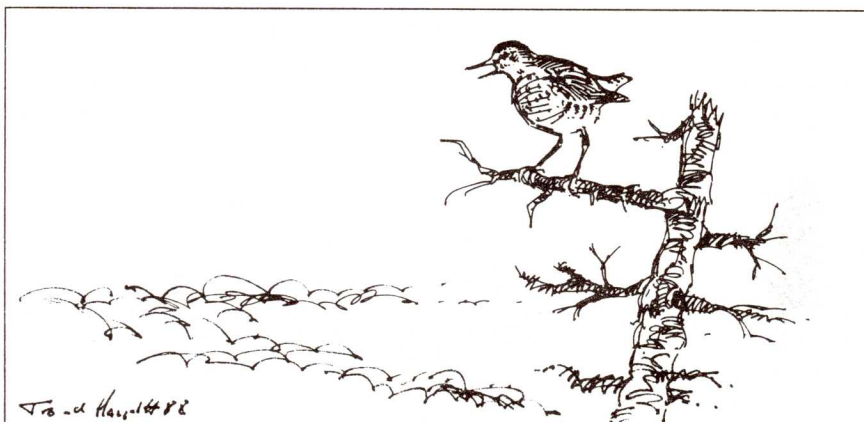
Områdebeskrivelse

Hestkjølområdet er et høyfjellsområde helt øst i Lierne kommune. På svensk side fortsetter det inn i Hotagsfjällen, som utgjør et av Sveriges "obrutna fjällområden" (Vilborg 1982). Det høyeste fjellet er Hestkjøltoppen med sine 1390 m.o.h., mens de lavestliggende arealene er vel 500 m.o.h.

Kambro-siluriske bregrusavleiringer dominerer det geologiske bildet, noe som gir en ikke alt for krevende vegetasjon. Likevel kommer partier

med glimmerskifer inn flere steder og skaper lokalt gode produksjonsforhold også for mer krevende fjellplanter (f.eks. ved Fiskløysvatna). Serpentinforekomster i de nordlige deler av Hestkjølryggen gir en mer spesiell flora med fjelltjæreblom som et karakteristisk innslag. De floristisk rikeste områdene synes å være Fjellraudberget (768 m.o.h.) og Litlebursklumpen (945 m.o.h.); her er mindre reinrose-samfunn.

Kvatærgeologisk er området karakterisert av en varierende formrik-

dom av ulike typer løsmaterialeformer (rogenmorener og drumliner). Dette indikerer at ett av siste istids kulminasjonsområder lå i disse traktene. Dessuten finnes en del smeltevannsformer som eskere, terrasser og spylerenner (Sollid & Sørbøl 1981).

Det arealet som her blir kalt Hestkjølområdet utgjør vel 400 km² (se kartet), og det kan være naturlig å dele dette inn i 6 ulike deleområder: Flydalen, Fiskløysa, Lutra, Kjerdelsområdet, Avandsfjellet og Strivassområdet. Størstedelen av dette arealet kan være aktuelt å legge ut som nasjonalpark.

Flydalen

Dette området som ligger øst for Muruaksla og Akafjellet dreneres østover til Hetögeln i Sverige. De største vatna er Akavatnet (738 m.o.h) og Holmvatnet (732 m.o.h).

Fra Holmvatnet renner Holmvassbekken ned til Litleflyan og Storflyan

(676 m.o.h.). Bekken er til dels stilleflytende og danner flere fine kulper nedover, her fant i alle fall beveren seg til rette. Ved Litleflyan er det et starrmyrområde, dette er en fin hekkehabitat for blant annet grønnstilk.

Fjellbjørkeskog og blandingsskog bjørk/gran dominerer de laveste delene av Flydalen. Denne grenser inn mot meget elgrike områder, spesielt på svensk side. Bjørn er også registrert her de senere år.

Fiskløysa

Sentralt beliggende i dette området er de store Fiskløysvatna (773 -776 m o. h.) og Stortvatnet (780 m o.h.). De ligger inne i øvre del av Fiskløydalen, mellom de to store fjellpartiene som dannes av Akafjellet/Akavassøren (1133 m o.h.)/Akarumpa i nordøst og Rovtege/Merrafjellet (1272 m o.h.)/Merrarumpa i sørvest.

På nordøstsida av vatna er det en

Hestkjølen sett fra Avandsfjellet. Foto: Per Gustav Thingstad

*Fiskløysdalen med Fiskløysvatna og Storvatnet bakerst.
Foto: Per Gustav Thingstad*

del innslag av fjellbjørk, men ellers er et tildels godt utviklet vierkjerr det karakteristiske vegetasjonstrekket nede i dalbotn. Området er for øvrig dominert av lav- og mellomalpintterreng, hovedsaklig med god vegetasjonsdekning.

Nedenfor Fiskløysvatna blir innslaget av bjørk gradvis større, og her finnes på begge sider av Fiskløysa en rekke mindre skogstjern. Elva dreneres til Murusjøen nord for Hestkjølområdet. Ned mot Murusjøen finnes det enda, på tross av omfattende skogshogst i området, noen uberørte "granurskoger". Disse har en svært interessant insektfauna, blant annet er flere urskogsrelikter blant billene funnet her.

Haukugla er også påvist hekkende i disse skogene, som ellers representerer gode hekkelokaliteter for flere hulerugende arter. De største ornitologiske kvalitetene er likevel knyttet til terrenget innenfor Storvatnet og inn mot Avandsfjellet. Svømmesnipa er her en karakterart, sammen med heilo, rødstilk og brushane. Lappspurven er svært vanlig i vierlandskapet på dalbotnen, mens ringtrosten finner gode hekkebetingelser i de bratte fjellskrentene på østsida av dalen. Klippehekkende arter som fjellvåk og ravn finner flere høvelige reirhyller i området.

Lutra

Lutra har sine kilder inne mellom Merrafjellet og Hestkjøltoppen. Det

øvre området har mellom- og høyalpint preg, men selve Luterdalen får raskt lavalpin karakter før den forsvinner ned i bjørkeskogen i nordvestre del av området.

Lutra representerer den østligste utløperen av Sanddølavassdraget, og er også den mest høyalpine delen av dette vassdraget. Selve Luterdalen er i øvre deler en jevnt hellende vid U-dal, med en del mindre pytter på begge sider av elva. Innslaget av vatn er imidlertid langt mindre her enn på arealene lenger øst.

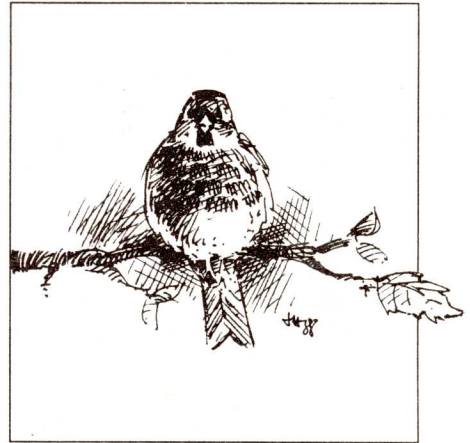
Stort sett dominerer et tørt lav- og lyngrikt morenelandskap bildet. Fjelljoen er en karakterart for området, i år med dårlige reproduksjonsforhold streifer denne arten i flokk gjennom området. Ellers er dette først og fremst heipiplerkas område, men også blåstrupe, lappspurv og steinskvett er vanlige. Øverst oppe i dalen er fjæreplytt blitt funnet hekkende, og varslen-de sandlo er observert samme sted.

Kjerdelsområdet

Som Lutra dreneres dette området hovedsaklig vestover til Sanddøla; men de sørøstlige delene, Langlia, dreneres til Sørlivassdraget.

Kjerdelsområdet er hovedsaklig langt lavere enn de tilgrensende arealene i nord og sør. Storbursklumpen (1018 m o.h.) og Grønliklumpen (905 m o.h.) er to karakteristiske profiler i Kjerdelsdalen, men selve Kjerdelsfjellet i sørøst er den høyeste toppen med sine 1190 m o.h.

Kjerdelselva har sin kilde i Kjerdelsvatnet (701 m o.h.), mens arealene

sørafor heller mot Sørlø. Her er et større område, rikt på tjern, myrer og skogteiger med urskogspreg. Et spesielt verdifullt våtmarkskompleks utgjør nedre del av Kjerdelselva, myrene øst for Litlesjøen, elva selv og østligste del av Lauvsjøen. Her finnes flere arter andefugl og vadere. Gammelskogen i området inneholder mange gode skogsfugl- og spurvefugl-biotoper (jfr. tabell 1). Et pattedyr som har fast tilhold ved Lauvsjøen/Litlesjøen er beveren.

Avandsfjellet

Avandsfjellet øst for Hestkjølen utgjør kjerneområdet på den norske siden av det store fjellkomplekset Hestkjølen/Hotagsfjällén. Hele området ligger over skoggrensa. Det spenner fra et viddelandskap med et mylder av vatn, elver og bekker nede på ca. 800 - 950 m o.h. til forholdsvis store mellom- og høyalpine arealer over 1000 m o.h., der Hestkjølen med sine 1390 m o.h. er det høyeste punktet. På grunn av over-

rislingsvatn får terrenget flere steder preg av alpin myr; - det største og fuglerikeste partiet ligger på omlag 900 m o.h. sør for Merrarumpa. Her er myrsnipa en karakterart; ellers er heilo, brushane, temmincksnippe, fjæreplytt, sandlo og enkeltbekkasin registrert.

Et mer sjeldent innslag er fjellerke som ble observert på denne lokaliteten den 30.6.1982, et par av samme art ble for øvrig observert et stykke vestafor myra samme dag. En annen karakterart når en kommer opp mot 1000 m o. h. er boltiten.

Av ender er typiske høyfjellsarter som svartand og havelle registrert. Fjelljoen er vanlig her inne, mens fiskemåken vanligvis ikke synes å forekomme lenger inn enn til de store vatna i Fiskløysdalen. Fjellreven har et

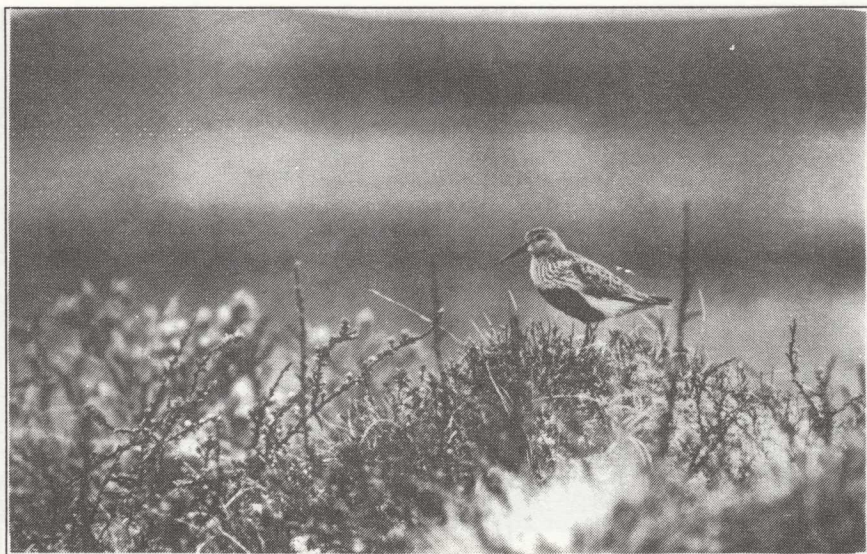
hiområde i Avandsfjellet, og jerv streifer mer eller mindre fast i området.

Strivassområdet

Den sørligste utløperen av Hestkjølområdet utgjør Strivassområdet som dreneres til Sørlivassdraget. Sør og vest for Strifjellet (1225 m o.h.) og Penningkeisen (1045 m o.h.) finnes et lavalpint våtmarksområde med mange større og mindre vatn. Størst er Store Strivatnet (749 m o.h.). De lave-religgende delene av Strivassområdet strekker seg et godt stykke nedenfor skoggrensa, slik at vi får inn et betydelig ionnslag av skogtilknyttete fuglearter i dette området (jfr. tabell 1), men dessuten er antall våtmarkstilknyttete arter stort også her. Dobbeltbekkasin er f.eks. bare registrert innen for dette delfeltet av Hestkjølområdet.

Lapspurv. Foto :Per Gustav Thingstad

Myrsnip. Foto: Per Gustav Thingstad

Litteratur

- Bevanger, K. & Vie, G. 1981. Fuglefaunaen i Sørlivassdraget, Lieme og Snåsa kommuner, Nord-Trøndelag. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-6: 1-65
- Einvik, K. & Knutsen, K. 1984. Befaring i Hestkjølområdet. Lierne 17.-19- juli 1984. Trøndersk Natur 11: 155-157.
- Sollid, J.L. & Sørbøl, L. 1981. Kvartærgeologisk verneverdige områder i Midt-Norge. Miljø verndep. Avdeling for naturvern og friluftsliv. Rapport T-524. 207 s.
- Thingstad, P.G. & Nygård, T. 1982. Ornitologiske undersøkelser i Sanddøla- og Luruvassdragene. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1982-6: 1-112.
- Thingstad, P.G. 1983. Faunaregistreringer i Hestkjølen, Lieme 1981-1983. Stensilert rapport. 24 s.
- Vilborg, L. 1982. Obrutna fjallområden. Sveriges Natur. Årboken 1982: 150-155.

Per Gustav Thingstad
Utleivn. 37 C
7033 Trondheim

Tabell 1 (neste side). Oversikt over de 81 fugleartene som er registrert i Hestkjølområdet. Hekkestatus er angitt i følge Atlaskodene:

D: Konstatert hekkende
C: Sannsynlig hekkende
B: Mulig hekkende

For en del arter har det ikke vært mulig ønskelig å angi i hvilket delområde (jfr. kartet) observasjonen er gjort. Artslista er satt opp på grunnlag av observasjonene som tidligere er publisert i Bevanger & Vie (1981), Thingstad & Nygård (1982), Thingstad (1983) og Einvik & Knutsen (1984). Utfyllende observasjoner mottas med takk av artikkelforfatteren!

Art	Fly- dalen	Fisk- løysa	Lutra	Kjerdels- området	Avands- fjellet	Strivass- området	Hele området
Smålom				D			D
Storlom		B		B		C	C
Brunnakke				C		C	C
Krikkand				D		C	D
Stokkand				C		C	C
Toppand				B		C	C
Havelle					B		B
Svartand		C		C	C		D
Sjørre						B	B
Kvinand				B		A	B
Siland				C			C
Laksand				B			B
Høsehauk						B	B
Spurvehauk				B			B
Fjellvåk		D				C	D
Kongeørn		A			B		B
Dvergfalk				C			C
Jaktfalk							B
Lirype	B	B	C	C			D
Fjellrype	B		C	C	D		D
Orrfugl				C			C
Storfugl				B		C	C
Sandlo		B	C		C	B	D
Boltit				C	C	C	D
Heilo	D	D	C	D	C	D	D
Vipe				B		C	C
Temmincksnipe					B		B
Fjæreplytt			D	C	C		D
Myrsnipe					C	C	C
Brushane	B	C		B	C	C	C
Enkeltbekkasin		B		B	B	C	C
Dobbeltbekkasin						B	B
Rugde				B		C	C
Småspove						C	C
Rødstilk	C	C		B	C	C	C
Gluttsnipe				C		C	C
Grønnstilk	C	B		C		C	C
Strandsnipe	C	C		D		C	D
Svømmesnipe		C			C	D	D
Fjelljo		C	C		C	C	C
Fiskemåke	B	B		B		D	D

Art	Fly- dalen	Fisk- løysa	Lutra	Kjerdels- området	Avands- fjellet	Strivass- området	Hele området
Gjøk		B		B		D	D
Haukugle		D					D
Jordugle			B				B
Perleugle		B					B
Fjellerke					C		C
Låvesvale				B			B
Trepiplerke	D	B		B		C	D
Heipiplerke	B	D	C	D	D	D	D
Gulerle		B		D		C	D
Linerle		B		B		D	D
Fossefall				D		C	D
Jernspurv				B		C	C
Blåstrupe	B	C		B	B	C	C
Rødstjert				C		C	C
Buskskvett						C	C
Steinskvett	B	C	C	C	D	C	D
Ringtrost		C		B			C
Gråtrost	B	B	B	D	B	C	D
Måltrost				C		C	C
Rødvingetrost	C	D		D		C	D
Gulsanger				B			B
Møller						C	C
Hagesanger				B			B
Løvsanger	B	D	B	D	B	D	D
Gråfluesnapper				C			C
Svartkvit fluesn.				B		C	C
Granmeis		B		B			B
Svartmeis				B			B
Trekryper						B	B
Lavskrike				B			B
Kråke				D		C	D
Ravn	B	D			B	C	D
Bokfink				B			B
Bjørkefink	B	B	B	C		C	C
Grønnsisik		C		B			C
Gråsisik	B	C		B	B	C	C
Grankorsnebb				C			C
Lappspurv		C	C		D	C	D
Snøspurv		C	B		C	C	C
Sivspurv	C	D		B		C	D

Norsk Vinterfugltelling

Norsk Vinterfugltelling (VFT) er et samarbeidsprosjekt mellom Norsk Ornitologisk forening (NOF) og Zoologisk Museum i Bergen (ZMB). Prosjektet ble startet opp før sesongen 1979/80 etter gjennomføring av et pilotprosjekt i Hordaland vinteren før.

Feltarbeidet utføres i sin helhet av NOF's medlemmer og er åpent for deltagelse for alle som mener at de behersker feltbestemmelser av våre overvintrende fugler. Prosjektet er organisert med en fylkeskoordinator i hvert fylke, tilknyttet NOF's fylkesavdelinger.

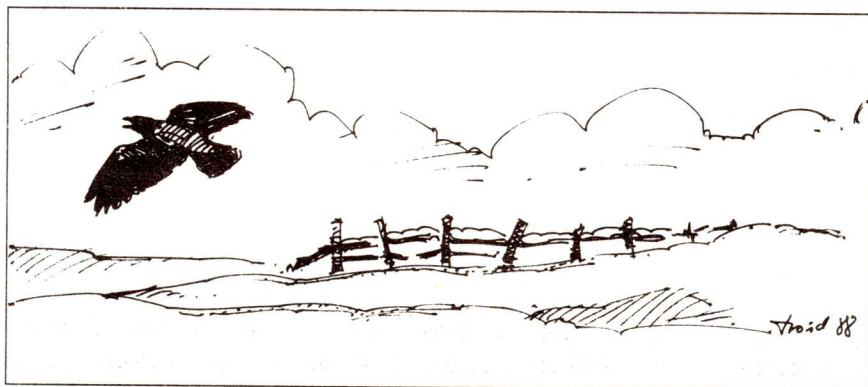
Metode og målsetting

VFT baserer seg på punkttakseringsmetoden, som er en enkel metode for systematisk opptelling av fugl. Metoden går i korthet ut på å velge en rute i terrenget som inneholder et visst antall stopp (=takseringspunkter).

I det norske VFT-prosjektet benyttes vi 10 punkter pr. rute. Disse punktene må ligge på nøyaktig samme sted i terrenget hver gang en går gjennom takseringsruta. Hvert punkt skal ligge så langt fra hverandre at sjansen for dobbelttelling av fugl blir liten (minimum 200 - 300 m i skog, 300 - 400 m i åpent lende).

På hvert punkt telles alt en ser og hører av fugl i nøyaktig 5 minutter. Ved hvert punkt beskrives biototypen kort etter et enkelt poengsystem. Samme rute gjennomgås til samme tidspunkt hver gang. Etter avsluttet feltinnsats føres resultatene inn på et standard skjema som er laget for formålet. Mer detaljert informasjon finnes trykket på skjemaene.

Punkttakseringsmetoden er svært enkel å gjennomføre for alle som kan bestemme våre overvintrende fugler på lyd og utseende. En gjennomgang

av en rute tar 1.5 og 2 timer og passer godt som en liten søndagsekskursjon.

Vinterfugltellingsprosjektet er i første rekke et prosjekt som skal overvåke forekomster av overvintrende fugl i Norge og klarlegge bestandsvariasjoner. Viktigst er variasjonen fra år til år og de langsiktige trender i bestandsutviklingen. Tellingene utføres imidlertid også 3 ganger hver vinter, slik at bestandsendringer innen vinter-sesongen også kan belyses. Med deltakelse fra hele landet gir VFT også et godt grunnlag for klarlegging av geografiske variasjoner i forekomstene, både innen en sesong og mellom år.

Deltagelsen i Sør-Trøndelag

I Sør-Trøndelag har oppslutningen vært dårlig så langt, men en viss aktivitet er nå i gang (tab.1).

Vinter	Antall observatører	Antall ruter
1985-86	1	2
1986-87	3	4
1987-88	3	4

Det er klart at mange flere kunne delta i prosjektet, og vi håper at denne artikkelen vil friste flere til å være med på tellinger. Feltarbeidet tar bare 1.5 - 2 timer for hver rute som skal takseres 1 - 3 ganger i løpet av vinteren. Ved flere deltagere blir påliteligheten av statistikken bedre, og en får forhåpent-

ligvis en bedre dekning av vinterfuglbiotoper. Med tanke på hvor lett det er å delta i dette prosjektet er det lett å oppfordre flere til å delta!

Resultater vinteren 1985/86

2 ruter ble taksert i 1985/86, rute 1 i alle 3 perioder (november, desember og februar) og rute 2 bare i periode 2 (desember). Totalt ble det observert 690 individer av 31 arter, det vil si et snitt på 17,25 ind. pr. takseringspunkt i løpet av observasjonsperiodene (5 minutter). For rute 1 fordeler statistikkens seg slik:

Periode	Gj.snitt ind.	Ant. arter
Periode 1	17.8	16
Periode 2	25.1	11
Periode 3	8.0	12

Av sjeldnere arter ble det observert stillits (*Carduelis carduelis*) og hønsenhauk (*Accipiter gentilis*). Den desidert vanligste fuglen var gulspurv (*Emberiza citrinella*), mens kråke (*Corvus corone*) ble observert i flest takseringspunkt (57%).

Gulspurv	219
Grønnsisik	90
Kråke	59
Kate	30
Kjøttmeis	23

Tabell 4. De 5 arter som opptrer i flest takseringspunkt

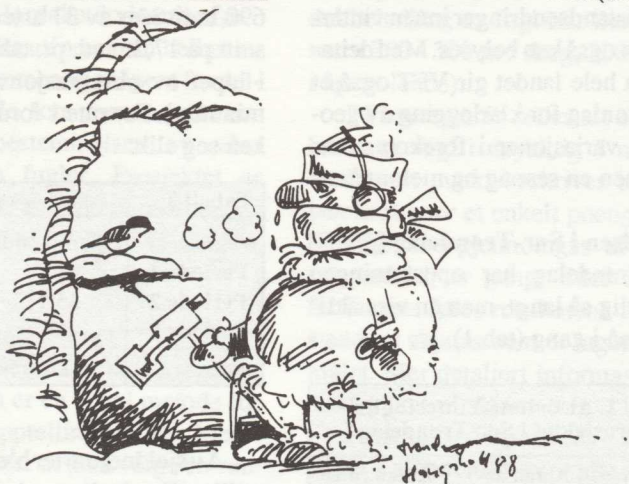
Kråke	17 (ut fra maks. 30)
Gulspurv	15
Skjære	11
Løvmeis	9
Kjøttmeis	8

Følgende observatører har så langt bidratt til prosjektet: Stein Are Sæter, Øystein Størkersen og undertegnede. Ta kontakt med undertegnede for å få tilsendt skjema. Vel møtt til vinterfugltellinger 1988/89!

Stephen Barstow
Bergstua

7503 Malvik

Tlf. (07)977655

Til salgs: Insektkoffert med plass til ca. 20 spennbrett, 14 spennbrett og to plast insektkasser selges.

Henv. tlf. 07/ 92 15 20.

Til salgs: Norrønna ryggsekk Beito 3000 (70 liter) kr. 700.- Pent brukt.

Tlf. 07/ 92 15 20.

Til salgs: Teleskop og stativ: Bushnell Spacemaster m/ 25X okular, Slik Master Standard stativ. Kr. 1500.-
Henv. tlf. 07/ 90 16 69

Til salgs: Status for trua arter i Sør-Trøndelag . Kjøpes ved å sette inn kr. 20.- på postgirokonto 3 10 39 91. Adresse: NOF Avd. Sør-Trøndelag. Postboks 139, 7001 Trondheim. Husk å angi hva bestillingen gjelder.

Adresseforandringer

På grunn av misforståelser omkring registrering av adresseforandringer vil vi presisere følgende:

Abonnerer skal sende ny adresse til Trøndersk Natur, Postboks 1719 Rosenborg, 7002 Trondheim.

Medlemmer i NOF Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag sender ny adresse til sin fylkesforening.

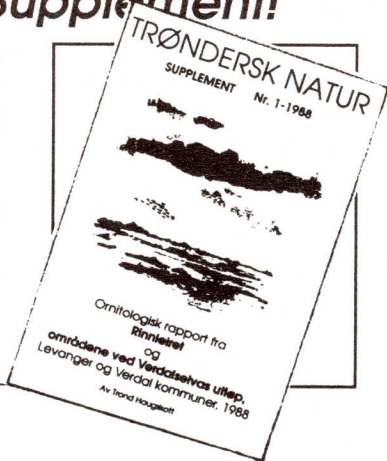
Alle endringer skal så leveres til kontaktperson som fører adressekartoteket; for tiden **Svein Håkon Lorentsen, Direktoratet for naturforvaltning, Tungasletta 2, 7004 Trondheim.**

Den enkleste måten å melde om ny varig adresse er å sende et av postkontorets omadresseringskort. Dette er gratis!!!!

Nytt Trøndersk Natur Supplement!

Supplementet beskriver det rike fuglelivet på Rinnleiret og ved utløpet av Verdalselva, to av de rikeste og mest spennende områder i Trondheimsfjorden. Her er nesten 200 fuglearter påvist, mange av dem sjeldne for Trøndelag.

På Rinnleiret er hele 15 vadefugl-arter funnet hekkende! Supplementet kjøpes ved å sette inn kr. 10.- på postgirokonto 3 89 38 80. Adresse NOF Avd. Nord-Trøndelag, Postboks 68, 7501 Stjørdal. Husk å angi hva bestillingen gjelder.

Atlashefte for Sør-Trøndelag til salgs!

Resultatet fra atlasprosjektet i Sør-Trøndelag er nå ferdig, og kan kjøpes ved å sette inn kr. 35.- på postgirokonto 3 10 39 91. Adresse: NOF Avd. Sør-Trøndelag, Postboks 139, 7001 Trondheim. Husk å angi hva bestillingen gjelder.

Småstykker

Referat fra Sklinna-turen

Sklinna-turen 11.-13. august ble en kjempesuksess, der det meste klaffet. Både værgudene og fuglegudene(!) var på vår side, og det er ikke dårlig.

Vi, 7 ivrige fuglekikkere, dro fra Trondheim tidlig på ettermiddagen onsdag den 10., og var framme i Rørvik ca. klokka 11 på kvelden. Den første teltplassen vi fant var en heller lite innbydende søppelfylling(!), men etter litt leting fant vi da en bra overnattingsplass.

Morgenen etter tok vi så båten utover til Sklinna, og det var ikke hvilken som helst båt; redningsskøyta "Skomvær III" fosset av gårde i nærmere 30 knop, og etter bare tre kvarters kjøring med bakoversveis dukket det

karakteristiske fyret på Sklinna opp i horisonten.

Sklinna ligger ytterst ut i Nord-Trøndelag og er et fascinerende stykke natur. Det er et svært begrenset område, men huser likevel et meget rikt fugleliv. Her finnes Trøndelags eneste større lundekoloni (ca. 3000 par), og både måker, toppskarv, storskarv og teiste hekker vanlig. Noen par alke og lomvi finnes også.

Den eneste befolkningen her ute er fyrvokteren og hans familie. Vi innkvarterte oss i huset ved siden av fyrvokterboligen og benyttet formiddagen til å ta en liten rundtur på hovedøya hvorfra vi hadde god oversikt over holmene rundt.

Hovedformålet med turen var å fange og ringmerke havsvaler og

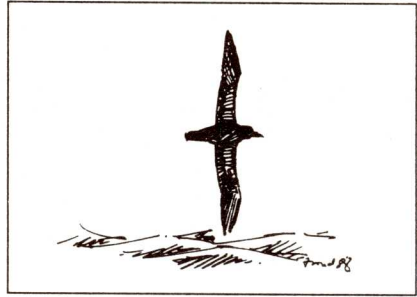
"Æ protestere, slæpp mæ laus!" Foto: Trond Haugskott

stormsvale, eventuelt finne dem hekkende, samt undersøke hekkesuksessen til lunda. Både havsvale og stormsvale er tidligere fanget på Sklinna, men ikke påvist hekkende. Disse mystiske fuglene, som bare de færreste av oss har sett, lever hele livet på havet og kommer inn til land bare i hekketiden, og da i ly av mørket. I Norge er de kun konstatert hekkende på Runde i Møre og Romsdal, samt noen plasser i Nord-Norge.

De lundeungene som ble fanget i løpet av turen, viste at lunda på Sklinna hadde hatt et godt år. Ungene var fine og feite og i god form. Også en del voksenfugler ble fanget, og at de var i fin form fikk vi merke da de satte nebbet i fintfølende skrivebordsfinger!

I løpet av kvelden satte vi opp nett på forskjellige "strategiske" steder, hvor forhåpentligvis havsvalene og stormsvalene ville gå i. Ved to av nettene plasserte vi en kassettspiller med opptak av havsvale- og stormsvalelyd.

På grunn av det fine været ble det ikke skikkelig mørkt før i 12-tida, men allerede på den første nettrunden hang det en havsvale i det nettet som var satt opp like ved fyrvokterstasjonen! Stor jubel. Den lille tassen som hang i nettet skjønte vel heller lite av det som foregikk. Denne første natta fanget vi 4 havsvaler. Neste natt fanget vi 2 av samme art pluss 4 stormsvaler. Jeg hadde bestandig trodd at disse to artene var svært like av utseende og slik framstår de da også i de fleste felthåndbøker, men i handa var det stor for-

skjell på dem. Stormsvala var mye større med et mye kraftigere nebb i tillegg til mer kjente feltkjennetegn som den kløftede halen og altoverveiende brune kroppen. Stemningen sto i taket, og kilosvis av film ble brukt på småtassene. De ble merket inne i huset, målt og veid og deretter sluppet på gårdsplassen. Med en flaggermusaktig flukt forsvant de ut i bekmørket.

I løpet av de to nettene lyktes det oss imidlertid ikke å påvise hekking på Sklinna for noen av de to artene.

Av andre observasjoner på og rundt Sklinna 11-13. august kan nevnes (ett individ hvis ikke annet står): Hagesanger, havørn, tårnfalk, havsule (flere fløy forbi utenfor), sotsnipe, 15 svømmesniiper i en flokk og havhest (2).

På veien tilbake til Rørvik 13. august, strøk en praktfull grålire forbi båten på ca. 100 meters avstand, noe som fikk en av de ivrigste ombord på båten (jeg skal ikke nevne navn) til å rope høyt: "Herregud!" Fuglekicking er jomen ingen spøk! Også på turen innover til fastlandet fikk vi det herlige været vi hadde hatt hele turen. Kort og godt: En kjempetur!

TH

Røst, Nordland, juli-88

Det første som slår en når en kommer til Røst er: "Kan virkelig folk bo her på denne flate, værharde øya?" Her finnes knapt en busk eller et tre, heller ingen lune vikar, og når havet kaster seg faretruende inn mot Røstlandet er det ingen ting som tar av for frådende bølger og sur vind. Og vind, det er det nesten bestandig.

Men, her klamrer hus seg fast i pynnelige klaser. Fiskehjeller og rorbuer har grodd opp fra tidenes morgen, og her er et yrende fugleliv. Og folk, de trosser vær og vind og trives her ute i havgapet.

Fiskarheimen er et knutepunkt for alle som har tenkt å bli her noen dager. Her kan du slå opp telt innunder fiskehjellene eller bo på et enkeltrom for en billig penge. Herfra kan du gå til butikken på den andre siden av havna, hvor også ferga fra Bodø klapper til kai daglig.

Eller du kan ankomme øya fra den andre siden hvor en miniatyrflyplass ligger klemt inne i mellom fjæresteinene, og hvor en Twin-Otter lander et par ganger daglig.

Det de fleste kommer hit for, er for å se på fuglelivet her ute, på de berømte fuglefjellene som ruver i havet rundt Røstlandet. Vil du dit ut, går det båt flere ganger daglig, avhengig av avtale med båtføreren.

Vi dro ut til den nærmeste av øyene, og den eneste det var lov å gå i land på under hekkingen, nemlig Vedøy. Det tar 10-15 minutter å dra dit ut fra Røst. Vi var svært heldige med været,

knallsol fra en nesten skyfri himmel, noe som selvsagt også bidro til å gjøre oppholdet så fint som det var.

Vel fram på Vedøy ble vi satt av på ei provisorisk flytebrygge og avtalte henting etter noen timer. Alene var vi på langt nær. Vi var nesten omringet av australiere, tyskere, dansker og italienerne for å nevne noen. Og alle hadde vi samme mål: Det å oppleve et yrende fuglefjell i høysesongen.

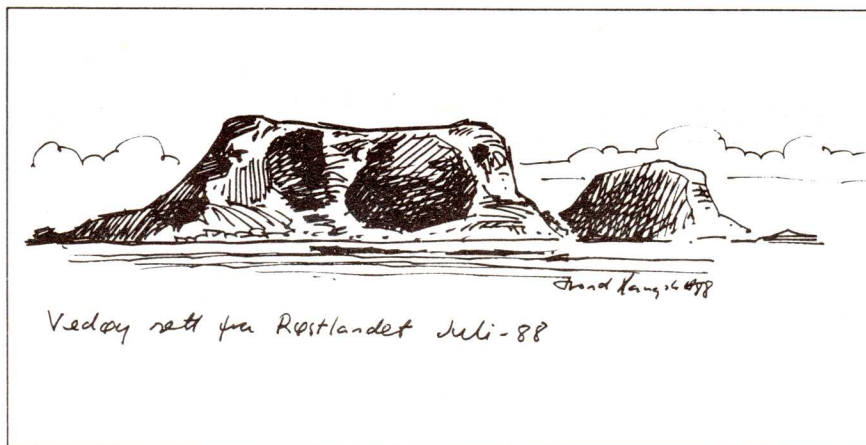
Rett foran oss, bare 100 meter fra brygga, raget en loddrett koloss av en fjellvegg. Det er et imponerende syn: 200 meter berg dekket med fugler og en overveldende larm som stiger og synker i takt med hendelsene i berget.

Gjennom tidene har tobeinte rovdyr gjort sitt til at fuglene hekker stadig høyere opp i disse steile bergveggene. Skal du klyve opp, bør du være stø på foten.

Inn i mellom fuglemylderet renner møkk som hvit maling nedover fjellsiden. Fuglemøkk gir gode vekstvilkår for floraen her ute. Her ligger også eggeskall og kråkeboller strødd omkring. Helt på toppen er det panneka-keflatt platå med 1/2 meter høyt, grønt gress.

Det er krykkja som dominerer lydbildet på Vedøy, og den er sammen med lunda den desidert tallrikaste arten. Vi ser den også inne på Røst, hvor den hekker i veggen på rorbuer og naust. Den er lett å kjenne fra fiskemåken på sine svarte bein og spesielle låt.

Lunda er den mest fargesprakende av fuglene i fjellet og den desidert tallrikaste fuglearten på øygruppa. I slutten av 60-årene/begynnelsen av 70-

årene ble den totale bestanden her ute bereknet til over tre million fugler! De dårlige hekkesesongene de senere åra har imidlertid tæret en del på lundebe-standen, og også 88-sesongen var et dårlig år for lunda. På grunn av lav dødelighet og høy alder på de voksne lundene kunne vi imidlertid fremdeles se svære flokker på havet utenfor fug-lefjellene på Røst.

Alker og lomvi er også represen-tert, men i langt mer beskjedent antall enn krykkja og lunden. Enkelte hav-hester hekker også på Vedøy. De var lettest å få øye på oppe i luften på stive vinger. Nederst i ura og ute på holmer og skjær holder toppskarven til. Den vokter reiret sitt mellom steinene med stolt verdighet. Her nede ser vi også den lille, svarte og hvite teista.

I rollen som renovasjonshær finner vi ravn, svarbak og gråmåke. De flyr rundt og venter på en anledning til å knipe egg eller unger fra en uforsiktig krykkje eller lomvi. Av og til kunne vi også se en havørn, gjerne høyt oppe i

luften over fuglefjellet. Den hekker ikke her, men på andre øyer i nærhe-ten.

De mystiske storm- og havsvalene hadde ikke ankommet da vi var på Røst. De ble første gang observert på Røst i 1961. Siden de er avhengige av mørket for å komme inn til land for å hekke, kommer de ikke inn til Røst før midnattsola er forsvunnet i august.

Det så ikke ut til at turisttrafikken affiserte fuglene så mye på Vedøy, enda vi ved enkelte anledninger var på bare 5-6 meters hold av krykkje, lunder og alker.

Etter 5 timer på Vedøy kom båten og hentet oss på flytebrygga. Resten av kvelden brukte vi på en spasertur inne på selve Røstlandet, samt et besøk på øyas eneste skjenkested. Men det er en helt annen historie.

**Elisabeth Kirkvold
Orrevn. 21
7080 Heimdal**

Opprop

Tynestangen, Levanger

Undertegnede har tenkt å skrive en rapport om fuglelivet ved Tynestangen og tilhørende fjærområder i Levanger kommune. I den forbindelse ønsker jeg observasjoner fra området, alt er av interesse! Rapporten vil bli publisert i Trøndersk Natur.

Observasjonene sendes direkte til:

**Trond Haugskott,
Strandvn. 27 B,
7042 Trondheim.**

Opprop

Gaulosen

Siden siste Gaulosen-rapport (TN-Supplement 1/82) har det vært gjort mange interessante observasjoner i Gaulosen-Buvika. Det vil være av stor interesse å samle disse og publisere dem her i TN. Så har du observasjoner av sjeldne fugler, store antall, seine/tidlige datoer etc. nøl ikke! Artikkelen vil bli publisert TN 4-88.

Send inn til:

Øystein R. Størkersen, Devlesvingen 5A, 7041 Trondheim

eller

Trond Haugskott, Strandvn. 27B., 7042 Trondheim.

Retting: I LRSK-rapporten for Sør-Trøndelag hadde observatøren Stein Are Sæter (SAS) falt ut fra observatøroversikten. Innstendige oppfordringer fra samme observatør om å få med et helsides foto av seg selv i TN-3 som en slags kompensasjon, kan vi dessverre ikke etterkomme...

TN informerer: Frist for innsending av stoff til nr. 4/88 er 1. november.

Fotohjørnet

Forrige bilde var sikkert vrient nok for dem som ikke er kjent med arten eller den familie arten tilhører. Det er ikke mange kjennetegn som kan føre oss på rett spor. Karakteristisk er det imidlertid at når fuglen ligger på reir gjør den seg gjerne mindre synlig ved å trykke seg ned ved forstyrrelser. Reiret plasseres alltid nært vannkanten. Dette fordi den er svært klossete på land p.g.a. at beina sitter langt bak på kroppen.

Men hvilken art er det? Karakteristiske trekk hos vår fugl er bl.a. det strømlinjeformede hodet som "glir" over i nebbet, faktisk er hele fuglen "torpedoformet". Nå kanskje det ringer en klokke?

Fuglen er en lom, og vi ser bl.a. på det stripete mønsteret i nakken at det er en smålom i sommerdrakt. Også det relativt spinkle nebbet fører oss på rett spor.

Det finnes kun 4 arter i denne familien i hele verden. Alle 4 kan vi lett se her i Trøndelag, men kun 2 av dem hekker her. Storlomen er den andre hekkefuglen hos

oss og skiller seg bl.a. ved svart strupe (ikke rød som hos smålomen) og ved grått hode og hals uten striper. Smålomen har også en karakteristisk fluktlyd, en høylydt gakkling som høres for det meste på våren og ved hekkeplassene.

I vinterdrakten er alle lomer kleddt i en heller gråhvit drakt og er da slett ingen enkel sak å artsbestemme. I motsetning til storlomen så overvintrer smålomen meget vanlig i Trøndelag.

Både storlomen og smålomen er karakterisert som sårbare på hekkeplassene, det forstår vi når vi vet at det ikke skal stor vannstandsending til før reiret blir utilgjengelig. Den tåler dessuten svært lite forstyrrelse på hekkeplassen av mennesker. La oss alle være klar over dette og unngå unødige forstyrrelser. Skremmer du en lom av reiret er det best å forlate området, er det et lite vann er det best å forlate vannet helt. Så vakre og staselige fugler må vi ta vare på og beskytte! Bildet var tatt av Georg Bangjord.

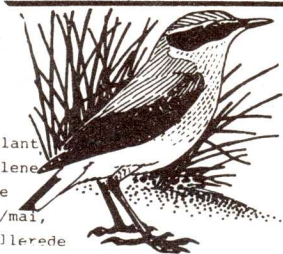
ØRS

Hvilken art er dette? Svar kommer i neste TN

FUGLE LÆREREN

Steinskvetten er blant de første trekkfuglene om våren. De fleste kommer hit i April/mai, men noen kan ses allerede i mars.

Hannen har en vårdrakt i grått hvitt og gulrødt. Hunnen er mer anonym i brunt. Begge har imidlertid den lysende hvite stjerten med en omvendt T som lett ses i flukten.

Steinskvetten tilbringer vinteren på de afrikanske slettene.

Reiret legger den i hulrom under steiner o.l. Hos oss hekker den mest vanlig i fjellheimen.

Steinskvetten ser du ofte hvis du tar en tur ned i fjæreområdene på høsten

FUGLE LÆREREN

Den godt kamouflerte trekryperen kryper som ei mus opp barken på trær på jakt etter insekter.

Spettmeisa er litt spesiell ettersom den kan både klatre opp og ned trestammene.

Trekryperens nebb er godt tilpasset til å lirke ut insekter inne i hulrom på barken.

Trekryperen overnatter gjerne i hulrom i trærne, og blåser seg opp for å spare på varmen.

Om vinteren slutter trekryperen seg gjerne sammen med omstreifende meiseflokker. Noe du sikkert kan se der du bor.

Hardt vinterklima tar ofte knekken på våre trekrypere

TN

Siste nytt

Det fine været vi har hatt hele denne våren og sommeren, og nå utover høsten, har hatt sin positive innvirkning på fuglelivet. I løpet av sommeren er det observert minst seks nye arter for landet, men ingen av disse er sett i Trøndelag. Likevel er det sett mange uvanlige arter og gjort flere merkelige observasjoner. Smågnagerbestanden ser fremdeles ut til å være i vekst, og det er nå også meldt om lemen fra deler av Trøndelag, men først og fremst er det mye mus i lavlandet. Rapporten denne gang dekker perioden fra midten av juni til midten av september.

Lommer - storkefugler

Det har heller ikke denne gangen kommet inn spesielle opplysninger om lommer og dykkere, derimot har stormfuglene dukket opp ved kysten igjen. På en tur til Sklinna 11. - 13. august ble det fanget 6 **havsvaler** og 4 **stormsvaler**, og i tillegg ble det sett en **grålire** på turen inn til Rørvik. 2 **havhester** og flere **havsuler** ble også sett. På en tilsvarende tur til Halten en måned senere, ble det fanget en havsvale og sett tre grålirer, foruten flere havsuler og havhester. Fra Øvre Langstein, Stjørdal, er det meldt om en **rørdrum** som ble sett først i mai.

Andefugler

Det er kommet inn en rekke observasjoner

av gjess også i sommer og høst. Først må det nevnes en forsinket observasjon fra Flatanger, der det ble sett ei **snøgås** 7.-10. mai. I Imsterfjorden, Snillfjord, ble det sett ca. 75-100 **hvitkinngjess** ca. 25. juli, og på Halten ble det sett 7 ind. 10. september. En annen uvanlig gåseobservasjon ble gjort i Innerdalen, Rennebu/Kvikne, der 16 **sædgjess** ble sett ca. 10. juli. 10 ind. av samme art ble sett ved utløpet av Verdalselva og Rinnleiret, Levanger/Verdal, 18. september. Ei **kortnebbgås** ble sett i samme område samme dag. På Langøra, Stjørdal, ble det sett ei voksen østlig **ringgås** den 13.-15.-juni, samt ett ind. på Rinnleiret, Levanger/Verdal, i midten av august.

Av ender er det ikke så mange sjeldenheter denne gangen, men i Hammervatnet, Levanger, ble det sett ett par **snadderand** den 28. mai. Ved Brekstad ble det den 9. sept. sett to voksne **brilleender**. Om det er "Malvik-fuglen" som har skifta beite eller om det er en ny en som har dukket opp, er vanskelig å si, og vi vet fortsatt ikke hvor disse fuglene oppholder seg om sommeren og om vinteren.

Rovfugler og ugler

Smågnagerbestanden er fortsatt økende, og nå er det også meldt om forekomster av lemen i deler av Trøndelag. Dersom dette holder gjennom vinteren, kan vi få oppleve nok et storår med rovfugler og ugler.

Det er ikke kommet inn så mange meldinger om spesielle rovfugler denne gangen, men i Leksvika ble det sett en ung **lerkefalk** den 4. sept. Ellers er det sett **vandrefalk** både i Grandefjæra - Brekstad, Gaulosen, Taura og ved Årsøya i Selbu.

Observasjonene av **haukugle** ser ut til å øke på utover høsten. Ett ind. ble sett på Halten 20.-21. aug., omkring 10. sept. ble det sett ett ind. i Bymarka ved Trondheim, ett ved Kvål og ett på Høylandet.

Riksefugler - duer

Forsinkede vårobservasjoner er kommet fra Sandfærhus, Stjørdal, der det ble sett en **sotsnipe** 25. mai, og Gaulosen der **dverglo**, ett par, dukket opp også i år. I Vikanbukta, Stjørdal, ble det den 18. juni sett 4 **svarthalespover**, også i Gaulosen ble det sett to ind. den 22. aug. Ellers har det vært sett mye vadefugler denne høsten. Allerede i begynnelsen av juli dukket de første opp på høsttrekket. I Gaulosen ble det sett en **lappspove** 8. juli, og den 19. juli var det kommet to sotsniper, to **tundrasniper** og en **polarsnipe**, alle voksne ind. i sommerdrakt. Det samme var også tilfelle noen dager senere i Grandefjæra. 55 **gluttsniper** ble sett på Rinnleiret, Levanger/Verdal 30. juli. I Gaulosen ble det forøvrig sett 15 unge sotsniper den 21. august. Tundrasnipe har opptrådt tallrikt på kysten, opptil 100 ind. er sett samtidig i Grandefjæra. Tre **sandløpere** ble sett ved utløpet av Verdalselva 18. sept., og samme dag ble en meget sjelden **damsnipe** sett. Noe spesielt denne høsten har vært mange observasjoner av **fjellmyrløper** på trekk. I Gaulosen ble det sett tre individer den 14. aug., og senere har det holdt til ett ind. her til begynnelsen av september. Ett ind. ble fanget i Leangenbukta, Trondheim sist på aug., og ett ind. ble sett i Grandefjæra 3. sept. På Sandfærhus ble

det den 28. aug. sett både en **dobbeltbekkasin** og en **kvartbekkasin**. Ett ind. av dobbeltbekkasin ble også sett på Halturen 10.-11. sept., samt ett ind. på Gaulosen 16.sept. I Gaulosen har det forøvrig vært uvanlig mye **brushane**, den 11. sept ble det sett over 300 ind. I Tronesfjæra, Verdal, ble det i slutten av aug. sett over 700 ind. På Sklinna ble det den 13. aug. sett 15 **svømmesniper** i en flokk.

I Brekstad havn ble det sett 3 **splittern** den 27.-28. juli. På Halten ble det sett 5 **storjo** den 10.-11. sept. **Grønlandsmåken** fra forrige "siste nytt" spalte har holdt seg i området uløpet av Verdalselva/Rinnleiret hele sommer og høst.

På Halsøen ble det sett en **skogdue** den 27. juli, og på Neset, Frosta, er det meldt om en **isfugl** den 16. aug.

Spurvefugler

På NOF-ekskursjonen til Halten 10.-11. sept. ble det også sett to **tartarpiplerker**. Alle deltagerne fikk sett dem, så de fleste fikk ihvertfall anledningen til å sette minst ett nytt kryss i boka etter den turen. Av **bøksanger** er det ringmerket ett ind. både ved Trøite, Stjørdal, og på Årsøya i Selbu. Ellers skal det være sett en **gulbrynsanger** i Budalen ca. 10. september og ett ind. Trøite 18. sept. **Tornskatene** ser ut til å ha opptrådt uvanlig tallrik denne sommeren i tillegg til de to observasjonene som ble nevnt sist, ble det sett en voksen hunn på Frøya 2. aug., og en ungfugl i Vikvarvet, Selbu, i midten av august. På Sutterøleiret, Stjørdal, ble det sett en **tornirisk** hann den 25. mai.

Dette var alt for denne gang. Frist for innlevering av observasjoner er 15. november. Nye opplysninger sendes til:
Jostein Sandvik
Øvre Møllenberg 49
7014 Trondheim
Tlf. 07-513249/525142.

Fortell venner og kjente om Trøndersk Natur!

Verv nye medlemmer og abonnenter!

Vær med å holde liv i Trøndersk Natur og det foreningsarbeide som fugleforeningene driver. Visste du at det koster bare 35.- kroner pr. år å abonnere på bladet (4 nr.)? Eller at du kan bli medlem i Norsk Ornitologisk Forenings avdelinger i enten Nord- eller Sør-Trøndelag for 30.- (u. 18 år)/40.- (o. 18 år)? Som medlem mottar du foruten Trøndersk Natur rett hjem i postkassa også jevnlig brev med tilbud om ekskursjoner og kvelder med foredrag og andre aktiviteter. Husk at hvem som helst kan bli medlem og at det er frivillig å møte på våre møtekvelder.

Dersom du vil abonnere på bladet for kr. 35.- pr. år, kan du sende inn nedenstående blankett (gjelder bare nye abonnenter, heller ikke medlemmer i NOF/NT-ST).

Ja takk, jeg vil abonnere på Trøndersk Natur

NAVN.....

ADRESSE.....

.....

Sendes Trøndersk Natur
Postboks 1719 Rosenborg
7002 Trondheim

Innhold

- 56 Per Gustav Thingstad: Ny landsplan for nasjonalparker -
midtnorske områder (1)
- 66 Stephen Barstow: Norsk vinterfugltelling
- 70 Småstykker
- 75 Fotohjørnet
- 76 Fuglelæreren
- 77 TN Siste Nytt

Tegninger og layout: Trond Haugskott

Trykk: Norservice A/S, Trondheim